

כמים תיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 336

כ"ד שבט
תשפ"ה

פרשת משפטים

דרך חיים

לפי זה נבין את לשון המדרש "מסיני נטלו להם", שמרגע שבטל להם מידת הרחמים הרי שלא עמדה להם עוד זכותם. שהרי "תניא, רבי אליעזר הגדול אומר: אלמלא בא הקדוש ברוך הוא עם אברהם יצחק ויעקב בדין - אין יכולין לעמוד מפני תוכחה, שנאמר: "ועתה התיצבו ואשפטה אתכם לפני ה' את כל צדקות ה' אשר עשה אתכם ואת אבותיכם" (ערכין יז), ו"אם תמצה עומק הדין לא יצדק לפניך כל חי". אלא שלמדנו שאם אדם משים עצמו כשיריים ומבטל עצמו לקב"ה זוכה לעמוד במידת הרחמים כנגד מידת הדין.

מכאן אנו למדים שאדם שנמצא בענווה ומבטל את עצמו לקב"ה ולהנהגת תלמידי חכמים אז הקב"ה בא עימו במידת הרחמים. זו הסיבה שהקב"ה האריך אפו לדוד המלך על אף שגה במספר טעויות. מה שאין כן אצל שאול, שעל אף שטעה בטעות אחת בלבד לא חס עליו הקב"ה (יומא כב, כדברי המהרש"א שם). דוד המלך ע"ה החזיק עצמו כ"תולעת ולא איש" (תהלים כב ז), וגם כשמפיבושת מביישו אין הוא מקפיד כנגדו, ולכן נהג הקב"ה בפנים של חסד כלפיו. כך כל כלל ישראל שנוהגים בענווה זוכים ל"ה' צלך על יד ימינך" (תהלים קכא ה).

שבת שלום!

"וכבר היו משה ואהרן מהלכין בדרך ונדב ואביהוא מהלכין אחריהן וכל ישראל אחריהן, אמר לו נדב לאביהוא: אימתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור? אמר להן הקדוש ברוך הוא: הנראה מי קובר את מי" (סנהדרין נב). כותב רש"י: "דבשביל שהיו מבקשים שררה ורבנות מתו". אומר המדרש ספרא (פרשת שמיני): "מסיני נטלו להם (נדב ואביהוא את ענשם). שראו את משה ואת אהרן שהיו מהלכים תחילה הן באים אחריהם וכל ישראל אחריהם, אמר לו נדב לאביהוא: עוד שני זקנים הללו מתים ואנו ננהיג את הקהל".

שאל הרב ישראל יעקב קנייבסקי (בספרו ברכת פרא) שבתורה מפורש שנדב ואביהוא מתו בעבור שהקריבו אש זרה שלא ציווה אותה ה' ולא בגלל שרצו את ההנהגה. מעבר לכך, לא מצאנו בשום מקום שעל בקשת שררה והנהגה חייבים מיתה בידי שמיים. ועוד הלא מחשבתם של נדב ואביהוא הייתה בליבם וביניהם בלבד ולא דרשו את השררה בפיהם, ומדוע נענשו על כך.

דרשו חכמים (ראש השנה יז). על הפסוק "נשא עון ועבר על פשע לשארית נחלתו" (מיכה ז יח) - "למי שמים עצמו כשירים", כדבר שאין לו חשיבות. אלמלא היו נוהגים נדב ואביהוא במידת הענווה והיו משימים עצמם כשיריים היה הקב"ה מאריך אפו ומבטל את ענשם על מה שהקריבו אש זרה. מכיוון שלא נהגו נדב ואביהוא בדרך של התבטלות, אלא בדרך של בקשת שררה ממילא לא נחשבים כשארית נחלתו.

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

חנתנו של ר' אריה לזין, מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, היה מזכיר לעתים את האמרה שהייתה שגורה על לשונו של חותנו: "מי שלא מסוגל לומר לחברו 'לא' גם כשצריכים לומר כך, הרי בוודאי שאינו מסוגל לומר 'לא' גם ליצר הרע".

(דרך אבות עמ' נט)

רבי חיים יעקב לזין הוזמן להשתתף במעמד חנוכת בית ספר שנקרא על שם אביו ר' אריה. בדברים שנשא בפני המוזמנים אמר:

"אבי ר' אריה היה רגיל לומר, שחינוך הוא עניין של 'דיני נפשות'. והנה במסכת אבות אמרו "אל תדין אדם עד שתגיע למקומו". פירוש "מקומו" הוא המקום שממנו בא ושם הוא נמצא, כלומר הבית האווירה והסבירה. וכך נהג ה' אצל בני דור הפלגה כאשר רצה לדון אותם על עוון מגדל בבל שבנו כדי למרוד בו: "וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל"... כי שיקול הצרכים של המקום בו נמצא הנידון והאווירה שהוא נתון בה הכרחי וחיוני להכרעת הפעולה ולשיקול הדעת כיצד לפעול. כך היא האחריות המוטלת על כתפי המחנך - לנהוג בזהירות, ולפני כל פעולה לבדוק היטב את צנאי השטח של התלמיד, ואת הסיבות בגלל נהג התלמיד כפי שנהג"

(דרך אבות עמ' קו)

כמים תיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

המשנה (שבת עג.) מנתה בל"ט מלאכות השבת ג' מלאכות שעסקות בתהליכי הברירה - הזורה, הבורר והמרקד. הזרייה היא זריית גרגירי התבואה באוויר, ובאמצעות הרוח נפרדים המוץ מן התבן שהתחלנו את הפרדתם בפעולת הדישה. הברירה הינה תהליך ההפרדה של גרגירי התבואה מן הפסולת שנשארה בהם. בעוד המרקד הוא המפריד את הקמח הטחון מפסולת הטחינה המעורבת בו. אמנם קיימים חילוקים מסויימים בין ג' מלאכות אלו אך עיקרם - תהליך ברירה בין החלק הטוב והחלק הרע במאכלים.

מלאכת בורר הינה מלאכה סבוכה בעלת פרטים רבים, כפי שמקדים מרן המשנה ברורה לחלק השלישי של ספרו, העוסק בהלכות שבת: "וכן באיסור בורר מצוי מאוד להכשל מפני חסרון ידיעה, דרך משל, כי כשיש לו בשר של שני מיני עופות מחולקין, ורוצה לברור מין אחד מחברו ולהניחו אלאחר זמן, דאיסור גמור הוא, כמבואר בפוסקים, אלא יקח מהן מה שהוא רוצה לאכול עכשיו, והשאר ישאר ממילא. וכן ללקוט השומן שעל החלב בצמצום יש בזה משום בורר, אלא יניח מעט לצד החלב, או שיקח מהחלב עמה. ועוד כמה וכמה הלכות בעניני בורר".

הגמרא (שבת עד.) דנה בגדרי איסור בורר, ומסקנתה כפי שנתבאר בפוסקים היא שהדרך היחידה להתיר את הברירה בשבת היא בהתקיימות ג' תנאים: ברירת האוכל מן הפסולת ולא ברירת הפסול מן האוכל, ברירה בידו ולא באמצעות כלי המיועד לברירה, ברירה לצורך שימוש מיידי ולא עבור המשך היום.

נשתדל בסייעתא דשמיא לדון בכל אחד מחלקי ההיתר של איסור ברירה בצורה מפורטת בפני עצמה הלכה למעשה, אך קודם לכן נגדיר באיזה מצב חל איסור ברירה בשבת. על מנת שתחול האפשרות לעבור באיסור בורר צריך שלפנינו תעמוד 'תערובת' של מאכל ופסולת, כפי שקיימים בתערובת של מוץ ותבן, וכך פסק מרן השלחן ערוך (שיט ג) שהתנאי לחלות איסור בורר הוא מה ש"היו לפניו שני מיני אוכלים מעורבים...". אמנם מרן הרמ"א כתב כי גם אם מדובר בחתיכות גדולות שכל אחת ניכרת לעצמה עדיין נחשב כתערובת, כפי שפסק תרומת הדשן (סי"ז) בשם הסמ"ג (לאווין סה). אמנם כל זה הוא דווקא כשמעורבים ולא עומד כל אחד לעצמו (תשוה"נ א רי, יבי"א ה לא).

למעשה כתב מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (מכתב ח בספר מאור השבת ח"א) שאין לעניין זה הגדרה חלוטה, אלא לפי ראות עיני האדם אם המאכלים העומדים לפניו נחשבים למעורבים או לנפרדים. כיוון שהדבר משתנה בגודל החפצים, כמותם, מידת סמיכותם ועוד. אך כאמור בדברי התרוה"ד אין פשוט להקל בברירה אפילו בדברים גדולים, ולכן נאסור ברירת בגדים מעורבים וכדומה על אף שכל אחד מהם גדול בפני עצמו.

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שׁוֹת

עם הרב חיים אידלס

א. מה הדין ב'לינת לילה' בבצל ירוק? ב. האם יש איסור 'לינת לילה' בשום כתוש סגור בקופסא?
א. נחלקו הפוסקים בדין הבצל הירוק. מרן החזון איש התיר (קובץ מבית לוי או"ה עמ' צא), לעומת זאת הביאו בשם שר התורה רבי חיים קנייבסקי זצ"ל להחמיר, וכך ראיתי שאסר הגאון האדיר הרב נבנצאל שליט"א, ולכן ראוי להחמיר בדבר.
ב. לגבי שום כתוש קפוא שנתון בקופסא ללא כל דבר נוסף - צריך להחמיר ולא לקנות אותו, על אף שבספר 'אשרי האיש' הביא משר התורה מרן דו"ז הגר"ש אלישיב להתיר משום שנשתנה צורתו, וצ"ע. כאן המקום לתת שבח ותהילה לגופי הכשרות שמציינים על גבי שום קלוף שנמצאו במקררים שלא הורידו את ראשו, שאז אין חשש ללינת לילה.

שאלה |

תשובה |

אני נוהגת למרוח את חלמון הביצה על חלות השבת, האם מותר להשאיר כך את החלות בלילה או שעליי להכין את החלות רק ביום שישי?
לכאורה היה מקום בפשטות להתיר, שכן הביצה נמצאת עם החלה. אולם הבית שלמה (ח"א יו"ד א) שהיה מאבירי הפוסקים כותב במפורש במענה לשאלה זו שנתנית הביצה על החלה לא נחשבת לתערובת שמתירה 'לינת לילה', והביצה נאסרת לאכילה בבוקר. וכ"פ מרן השבט הלוי (קובץ מבית לוי). לכן עצתי לשים בתוך החלמון מעט סוכר, ואז נחשבת הביצה כחלק מתערובת ולא תיאסר בלינת לילה.

שאלה |

תשובה |

מנהגנו לאכול את הביצה שהייתה על גבי קערת הפסח בבוקרו של חג, האם הדבר מותר או שיש בזה משום איסור 'לינת לילה'?
אם הביצה לא הייתה מקולפת אין בזה כל בעיה. אך גם אם הייתה מקולפת, היה מי שרצה לומר (כך ראיתי בשם הרב אפשטיין הראב"ד) שכיוון שליל הפסח הינו ליל שימורים ומשומר מן המזיקים אין חשש בלילה זה. אולם הדברי יציב (יו"ד לא) כתב שהוא ליל שימורים רק לעניין שאין לחשוש ל"זוגות". לכן יש לשים בלילה על גבי הביצה מעט מלח ומותר.

שאלה |

תשובה |

האם ניתן למלוח בשר המחובר לעצם, כפי שמצוי בבשר 'אסאדו', או שצריך קודם המליחה להפריד את העצם מן הבשר?
עצם המחוברת לבשר נמלחת עם הבשר לכתחילה, ואין צורך להפריד את העצם. כל מה שנחלקו מן

שאלה |

תשובה |

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שׁו"ת

עם הרב חיים אידלס

המשך

תשובה

השלחן ערוך ומרן הרמ"א אם ניתן למלוח הבשר עם העצמות הוא רק בעצמות שהופרדו מן הבשר, שכיוון שיש בהן מח פסק מרן הרמ"א למלחן בפני עצמן, ומרן השו"ע סבר שאין מניעה למלחן יחד עם הבשר. עם זאת מרן הבן איש חי כתב שעצם שלמה יש לשברה קודם המליחה.

שאלה

אמי נוהגת לעטוף את הכבד עם נייר כסף, לחורר את הנייר, ולצלוחו מכל צדדיו כשהיא מכניסה שיפוד מצד לצד. האם הדבר מותר?

תשובה

כפי שכותב השד"ח (מע' ד) מצוה לפרסם שלא לעשות דבר זה, וכך פסקו החכמת אדם (סי' לב) והכה"ח (סה) שלא לשים את הכבד בתוך עטיפה מחוררת, ושמי שעושה כך טועה. אז יש לומר לאמך בכבוד רב את ההלכה הצרופה.

שאלה

שמעתי שניתן להכשיר סכין לפרווה על ידי נעיצתה באדמה עשר פעמים, האם כך הדין?

תשובה

כך כתב מרן השלחן ערוך (יו"ד קכא ז), אולם הקרקע צריכה להיות לא קשה מדי ולא רכה מדי, ואיננו יודעים את ההגדרה המדויקת לגדר זה. לכן כתב דו"ז הרב אלישיב זצ"ל (הובא בספר דבר-חריף) שאפילו אחר הנעיצה צריך לנקות היטב את הסכין ולערות עליה מים רותחים.

שאלה

האם מותר להשתמש באותה מטחנה לטחינת בשר ודגים?

תשובה

אם המטחנה לא נקייה לחלוטין משיירי הטחינה הדבר אסור משום סכנה של בשר ודגים יחדיו. רק אם המטחנה יכולה להתנקות היטב מותר ולא חוששים שתצא הבליעה הפנימית תוך כדי הטחינה השנייה.

